

# S. Sayısı : 154

## Şeker ve glikozdan alınan istihlâk vergisinin arttırılmasına dair olan 4041 sayılı kanuna ek kanun lâyihası ve İktisat, Maliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/778)

T. C.

Başvekâlet

Kararlar dairesi Müdürlüğü

Sayı: 6/1063

17 . III . 1942

### Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Şeker ve glikozdan alınan istihlâk vergisinin arttırılmasına dair olan 4041 sayılı kanuna ek olarak Maliye vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 17 . II . 1942 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesıyla birlikte sunulmuştur.

Başvekil

Dr. R. Saydam

### Mucip sebepler

Hükûmetçe ittihaz olunan bir kararla 23 . I . 1942 tarihinden itibaren toz şekerin fabrika satış fiyatı 45 kuruştan 90 kuruşa ve kesme şekerin fiyatı da 48 kuruştan 110 kuruşa çıkarılmıştır. Bu fiyat tezyidinin başlıca sebebi şeker istihlâkını tahdit etmektir.

1935 senesinde memleketimizin senelik şeker istihlâki takriben 50 - 55 bin ton raddelerinde iken şekerden alınan istihlâk vergisinin kilo başına 12 kuruştan dört kuruşa indirilmesi ve şeker fabrikalarının birleştirilmesi suretiyle satış ve istihlâk masrafları azaltılarak şeker fiyatları ucuzlatmış ve bu sayede senelik istihkak miktarı tedricen yükselerek son senelerde 110 bin tona varmıştır. Şeker istihlâkinin gösterdiği bu artış normal zamanlar için memnuniyeti mucip ise de senelik panear istihsalimize göre, fabrikalarımızın istihsalâtı takriben 85 - 90 bin tonu geçmemekte olduğundan memleketin şeker istihlâkını karşılayabilmek için hariçten her sene 20 - 25 bin ton şeker ithali lâzımgelmekte ve halen içinde bulunduğumuz şartlar altında hariçten şeker tedarikinin müşkülâtı, hattâ bazı zamanlarda imkânsızlığı, arz ve izahtan müstağni bulunmaktadır. Diğer taraftan, bugünkü şartlar, her zamandan ziyade memlekette bir şeker stoku bulundurulmasını zaruri kılmaktadır. Buna rağmen son günlerde, aylık vasatı satışlar, tahaddedilemeyecek derecede yükselmeler göstermeğe başlamış ve 1941 senesi istihsal miktarı 1935 senesinde istihsal olunan miktardan pek farklı olmadığı halde birinci kânun 1941 ayı sonunda fabrikalar elinde mevcut stoklar, 1940 senesinin aynı devresine nazaran on iki bin ton gibi küçülmemiyecek bir noksanlık arz etmiştir. Stok miktarında görülen bu tenakus, şeker alımlarının, tabii addolunabilecek miktarların üstüne çıkmasından mütevellittir. Binaenaleyh yersiz ve lüzumsuz olan bu talepleri durdurmak ve memleketin muhtaç olduğu şeker stokunu muhafaza edebilmek üzere, mahdud bazı vatandaşların şahsi menfaat endişesiyle yaptıkları biriktirmelerin önüne geçilmesi âcil bir zaruret halini almıştır.

İkinci dünya harbinin siyasi, malî ve iktisadi sahalarda hâsıl ettiği teşevvüşlerin malî muvazene üzerindeki menfi tesirleri, normal Devlet masraflarına, büyük miktarda fevkalâde bir

takım masraflar yüklediği ve bir taraftan da varidat membalarının verimini azalttığı malûmdur. Fevkalâde ahvalin istilzam ettirdiği bu masrafları inkânın müsaadesi nisbetinde vergi membalarıyla karşılamak, bu bahiste takibi lâzımgelen en salım hareket tarzıdır. Bu itibarla şeker istihlâkının tahdidi maksadiyle fiyatların arttırılmasından hâsıl olacak fazlalığın vergi olarak Hazineye alınması muvafık görülmüştür.

Ancak buğday fiyatları 1938 senesindeki miktarına nazaran bir kaç misli artmış olduğundan önümüzdeki senelerde pancar zürraını ekime teşvik için, pancar fiyatlarının bu artışla mütenasip olarak yükseltilmesi ve bunun ekim mevsiminden evvel zürraın gözü önüne konulması zaruri görüldüğünden Hükûmetçe şeker fiyatları arttırılırken pancar fiyatları da 1941 senesi mubayaa fiyatlarına nazaran bir misli tezyit olunarak mmtakasına göre (2,5), 2,75) ve (3) kuruş olarak tesbit ve ilân edilmiştir. Şeker fiyatlarının arttırılmasından elde edilmesi umulan hasılatın bir kısmı da bu masrafları karşılamaya tahsis olunmuştur.

Fevkalâde haller dolayısıyla işletme malzemesi, işçi ücretleri, ambalâj ve satış masrafları gibi istihsal ve satışla alâkalı masraflar da artmış bulunmaktadır. Türkiye şeker fabrikaları Anonim şirketi, şeker fiyatlarının tâyininde serbest bulunmadığından bu masraflarda husule gelen tereffülerin karşılanmasına zaruret görüldüğü takdirde, bu karşılık ta, yine son yapılan fiyat tezyidinden mütehassıl varidatla karşılanacaktır. Ve nihayet zamdan hâsıl olacak varidattan beş milyon lirası da şeker fiyatlarının yükselmesi dolayısıyla bu fiyatla şeker almağa geçimi müsait olmıyan çocuklu ailelere, hastalara ve kimsesiz çocuklara bedava veya ucuz fiyatla şeker tevziine tahsis olunacaktır. Bu esaslar dairesinde hazırlanmış olan lâyihaın maddeleri hakkında da aşağıda izahat arz edilmiştir:

1. — 23 . I . 1942 tarihinden muteber olmak üzere tesbit edilen yeni fiatlarla toz şeker kilo başına (45) ve kesme şeker de (62) kuruş zam medilmiş bulunmaktadır. Türkiye şeker fabrikaları Türk Anonim Şirketinden alınan malûmata göre 1941 mahsul senesinde, mmtakasına göre (1,25), (1,75) ve (1.15) kuruş fiyatla ceman 556 180 994 kilo pancar mubayaa edilmiş ve bu pancarlara 8 133 198,63 lira bedel ödenmiştir. Buna nazaran bir kilo pancarın vasati fiyatı (1,4623) kuruşa gelmiştir. Yine mezkûr şirketin hesaplarına nazaran son üç senelik pancar randmanı vasati ( 6,58 ) kilodur. Binaenaleyh bir kilo şeker inikâs eden pancar bedeli  $1,4623 \times 6,58 = 9,62$  kuruş tutmaktadır. Hükûmetçe 1942 pancar mubayaa fiyatları bir misli arttırıldığına göre 1942 mahsul senesinde, bir kilo şeker istihsalı için ödenecek pancar masrafı (9,62) kuruş artacağından, şeker fiyatlarına yapılan zamdan bu miktarının şirkete terki ve geri kalanın vergi olarak alınması icabetmektedir. Şimdiye kadar tedvin olunan kanunlarda şeker istihlâk vergisi gerek toz, gerek kesme şeker için aynı miktarda tesbit edilmiş ise de toz ve kesme şeker fiyatları arasında yeni fiyatlar dolayısıyla hâsıl olan fark çoğalmış olduğu ve toz ve kesme şekerlerin istihsal nisbetleri sabit ve muayyen bulunmadığı cihetle bu defa alınacak munzam istihlâk vergisinin ayrı ayrı tâyini zarurî bulunmuş ve vergi miktarları kilo başına kesme şeker için  $(62 - 9,62 = 52,38)$  ve toz şeker için de  $(45 - 9,62 = 35,38)$  kuruş olarak tesbit edilmiş ve lâyihaın birinci maddesiyle, şekerden alınmakta olan munzam istihlâk vergisine bu miktarlarda zam yapıldığı tasrih edilmiştir.

2. — Dahilî istihlâkin istihsale nazaran fazlasını karşılamak üzere Hükûmetçe hariçten getirilen veya getirilen şekerler de Türkiye şeker fabrikaları Türk anonim şirketi vasıtasıyla sattırılmaktadır. Bu şekerlerin ithal ve satışından hâsıl olacak kârın Hazineye aidiyeti tabii ise de harp hali yüzünden ithalâtın daima istenilen limanlardan yapılmasına imkân hâsıl olamamakta ve bu yüzden, şekerin ithal edildiği limanlarla satılacağı mahaller arasında bazan oldukça uzun mesafeler bulunmakta ve bu da ithal maliyetine ayrıca dahilî nakliye masraflarının inzimamını mucip olmaktadır. Lâyihaın 2 nci maddesi, Hükûmetçe hariçten ithal olunacak şekerlerin gümrük kapısındaki maliyetleriyle yani gümrük resmiyle gümrükte alınan diğer vergi ve resimler de dahil olduğu halde bulunan maliyetleriyle ve eğer şekerlerin, memleket içinde satış ve tevzi mahalleri olan Eskişehir, Uşak ve Turhal fabrikalarına veya İstanbul'a nakli zaruri bulunursa mezkûr maliyete bu naklin istilzam ettirdiği nakliye masrafları da ilâve olunarak şeker şirketine devrolunacağını ve bu maliyetle satış bedeli arasındaki farkın şirkete Hazineye ödeneceğini göstermek üzere tanzim olunmuştur.

Yukarıda da arzedildiği veçhile fevkalâde haller dolayısıyla şekerin istihsal ve satış masraflarında vukua gelen tereffülerin Türkiye şeker fabrikaları Türk anonim şirketince karşılanması imkânsız görüldüğü takdirde sözü geçen şirket, şeker fiyatlarının tâyininde serbest bulunmadığından bu karşılığın, şeker fiyatlarına yapılan zamlardan temin olunması lâzımgelceği gibi pancar mubayaa fiyatlarının ilerideki senelerde arttırılmasına lüzum hâsıl olur ve bu da şirketçe karşılanamazsa aynı sebeple bunun da mezkûr zamlardan karşılanması icabedecektir. Bu itibarla böyle bir zaruret vukuunda, işbu lâyiha ile şirkete bırakılan kiloda (9,62) kurusun arttırılması ve bunun için de fiyat tezyidinden mütehasıl farklardan vergi olarak alınacağı birinci madde ile teklif edilen miktarların o nisbette azaltılması iktiza eder. Halen şeker istihsal ve satış masraflarında tereffüler bulunduğu ve bunun şirketçe karşılanması mümkün olmadığı Türkiye Şeker fabrikaları Türk anonim şirketince iddia edilmekte olup bu iddia Hükûmetçe yaptırılacak tetkikatla sabit görüldüğü takdirde, birinci madde ile tesbit edilen miktarlardan tenzilât yapılması lâzımgelceği ve bu kabûl hallerin tekerrürü de mümkün bulunduğu cihetle bu hususta İcra Vekilleri Heyetince salâhiyet verilmesi muvafık görülmüş ve üçüncü madde de bu maksadı temin için yazılmıştır.

4. — Şeker fiyatları arttırıldığı halde bir çok imalâtta şeker yerine kullanılan glikoz fiyatlarının sabit bırakılması caiz bulunmadığından fiyat tezyidinden evvel şekerle glikozdan alınmakta olan istihlâk vergileri arasındaki nisbet gözönünde tutularak glikoz istihlâk vergisine de kilo başına (15) kuruş zam yapılması zarurî görülmüş ve bu maksatla dördüncü madde tanzim olunmuştur.

5. — Şeker bir gıda maddesi olmak itibariyle istihlâkin tahdidi maksadiyle fiyatların arttırılmasından sonra geçimi, bu fiyatla şeker almağa müsait olmıyan çocuklu aileler, hastalar ve kimse-siz çocukların bu grıdadan mahrum kalmamalarını temin için, tezyitten hasıl olacak varidattan beş milyon lirasının bu kabûl kimselere ucuz fiyatla veya bedava şeker verilmesine tahsisi ve bu işin İcra Vekilleri Heyetince tasdik olunacak bir talimatname hükümleri dahilinde Sıhhat ve içtimai muavenet vekâletince yapılması muvafık görülmüş ve her ay şeker istihlâk vergisi tahsil edildikçe bu kanunla yapılan zam tahsilâtının yedide birinin bu işe sarfedilmek üzere sözü geçen vekâlet bütçesine tahsisat olarak konulması ve şu kadar ki bu tahsisatın senede beş milyon lirayı geçemiyeceği hakkında beşinci madde kaleme alınmıştır.

6. — Lâyihanın birinci maddesiyle tesbit olunan vergi miktarları, Hükûmetçe pancar fiyatlarına 1942 mahsul senesi için tâyin edilmiş olan mubayaa fiyatlarının istilzam ettiği fazla masraflar nazara alınarak, bu masraflar, arttırılan fiyat farklarından tenzil edilmek suretiyle tesbit edildiği yukarıda arz olunmuştu. Bu masrafların 1941 senesi mahsulüne şümulü olmadığı cihetle fiyatların arttırıldığı tarihte Türkiye Şeker fabrikaları Türk anonim şirketinin elinde mevcut stoklardan arttırılan fiyatın tamamı miktarında vergi alınması lâzımgelmektedir. Diğer taraftan Avrupa harbinin Balkanlara sirayeti üzerine Hükûmetçe alınan tedbirler dolayısıyla Edirne ve civarı zür-ranın pancarlarını almağa imkân hâsıl olamadığından, bu zürraa bir miktar tazminat verilmesi Hükûmetçe kararlaştırıldığı gibi 1941 senesi pancar mubayaa fiyatlarına da on para zam yapılması kararlaştırılarak mezkûr sene mahsulleri bu zamlar mubayaa edilmiş ve gerek tazminat gerekse zam olarak Şeker şirketince (1 564 075) lira munzam bir masraf ihtiyar edilmiştir. Bu masrafın işbu lâyiha ile şekerden alınacak verginin bunu karşılayacak bir miktarda satış yapılmıyaya kadar alınmaması suretiyle mahsubu muvafık görüldüğünden şeker fiyatlarının arttırıldığı tarihten itibaren satılan toz şekerler 3 475 700 kiloya balığ oluncaya kadar bunlardan yeni zammın alınmaması icabetmektedir. Kristal şeker için tesbit olunan vergi miktarı kiloda 45 kuruş olmasına nazaran mahsubu lâzımgelen 1 564 075 liranın  $1\ 564\ 075 = 3\ 475\ 700$  kilo toz şeker satılmasıyla mahsubu mümkün olabilecektir.

Şeker fiyatlarının arttırıldığı 23 . I . 1942 tarihinden itibaren Türkiye Şeker fabrikaları Türk anonim şirketi tarafından satılmış olan şekerlerden de vergi alınması tabii bulunduğundan, bu hususları temin etmek üzere birinci muvakkat madde hazırlanmıştır.

7. — Hükûmetçe şeker fiyatları arttırıldığı sırada, ticaretle iştigal eden bütün hakikî ve

hükmi şahıslardan, ticaret maksadiyle nezdlerinde şeker bulunduranlardan, şekeri imâl ettikleri maddelerde kullananlardan, o tarihte ellerinde mevcut şeker stoklarını göstermek üzere beyanname alınmış ve beyannamelerin verilmesini mütaakır satışlara yeni fiyatlarla başlanmıştır. Binaenaleyh fiyatların arttırıldığı tarihte ellerinde stok bulunanlara emeksiz ve açıktan bir menfaat teminine mahal kalmamak üzere bu stoklardan da vergi alınması icabedeceğinden bu cihet ikinci muvakkat madde ile hükme bağlanmıştır.

8. — Glikoz istihlâk vergisine yeniden zam yapılmakta olduğundan kanunun neşri tarihinde ellerinde yüz kilodan fazla glikoz bulunanların stoklarından da bu zammın alınması, yukarıki mülahazalara binaen zaruri olduğundan üçüncü muvakkat madde de bu maksatla tanzim olunmuştur.

9. — Geçimi müsait olmıyan çocuklu ailelere, hastalara ve kimsesiz çocuklara ucuz fiyatla veya bedava şeker tevziine sarfedilmek üzere Sıhhat ve ictimai muavenet vekâleti bütçesine konulacak tahsisat, senede beş milyon lira ile tahdit edilmiş ve 1941 malî yılının bitmesine de az bir zaman kalmış olduğundan bu sene için verilmesi lâzımgelen tahsisat miktarı hesabedilerek 4 ncü muvakkat madde ile tâyin ve tesbit edilmiştir.

10. — Yeni zamlar da, geçen senelerde yapılmış olanlar gibi fevkalâde hallerin devamı müddetine maksur bulunacağından bu maksadı temin için 6 ncı madde tanzim olunmuştur.

### **İktisat encümeni mazbatası**

*T. B. M. M.*

*İktisat encümeni*

*Esas No. 1/778*

*Karar No. 20*

*27. III. 1942*

### **Yüksek Reisliğe**

Şeker ve glikozdan alınan istihlâk vergisinin arttırılmasına dair olan 4041 sayılı kanuna ek olarak Maliye vekâletince hazırlanan, ve Başvekâletin 17 mart 1942 tarih ve 6/1063 numaralı tezkeresiyle Yüksek Meclise sunulan kanun lâyihası, esbabı mucbesiyle birlikte Encümenimize havale buyurulmakla, Maliye vekili, İktisat vekâleti ve Şeker şirketi mümessilleri huzurlarıyla tetkik ve müzakere olundu:

Bir taraftan fevkalâde ahval dolayısıyla mütemadiyen artmakta olan Devlet masraflarını karşılayacak gelir elde etmek gayesi, ve diğer taraftan, şeker fabrikalarının istihsalı memleket istihlâkını karşılayamadığından, ve ithalâtın gittikçe zorlaşmasından şeker istihlâkını tahdit etmek maksadiyle, ve Millî korunma kanununun verdiği salâhiyetlere istinaden Koordinasyon heyeti kararıyla 23. I. 1942 tarihinde kristal şekerin kilosuna 45, küp şekerin kilosuna 62 kuruş zammedilmiş ve derhal tatbik mevkiine konmuştur. Elimizdeki lâyiha yapılan bu zamların tahsisi yerlerini tâyin etmektedir. Filhakika bu zamlardan, kristal şekerin kilosundan 35, 38 ve küp şekerin beher kilosun-

da 52, 38 kuruş istihlâk resmi olarak alınacaktır.

Zammın 9, 62 kuruşu, pancar fiyatının vasa-ti 1, 46 kuruştan 2, 93 kuruşa çıkarılması üzerine zürraa tevzi olunacak parayı karşılamaya tahsis edilecektir.

Bundan başka, şeker fabrikalarının istihsal masrafları çok artmıştır. Malzeme bedellerinin ve işçi yevmiyelerinin tereffüü, memur ücretlerine 4178 numaralı kanunla yapılan zam, ve normal zamanlarda yapılan amortismanların bir misline arttırılması lüzumu, şekere yapılan zammın kilo başına vasati 5 kuruşun bu artışları karşılamak üzere şeker şirketine bırakılmasını zaruri kılmıştır.

Elimizdeki lâyiha ile Hazineye temin edilecek varidat miktarına gelince: Kristal ve küp şekerin beher kilosundan istihlâk vergisi olarak alınacak miktar aynı olmadığına göre, bu miktar, bu iki cins şekerden hangisinin daha fazla istihlâk edileceğine bağlıdır. Şimdiye kadar şeker fiyatına yapılan zamlar, kristal veya küpe aynı miktarda olduğu için, istihlâk nisbetlerinde tahavvül olmamıştır ve normal istihlâk % 55

kristal, % 45 küp olarak devam etmiştir. Bu defa ise, küp şekere yapılan zam, kristalden mühimce bir miktar fazla olduğundan (kristalde 45, küpte 62) küp şeker istihlâkının azalacağı, ve nisbetinin kristal % 60, küp % 40 olacağı tahmin edilmektedir. Bittabi, pancar mahsulünün yekûnuna tabi olan fabrikaların umumî istihsalinin ne olacağı katî surette belli olmamakla beraber, asgari 60 bin ton şeker hesap edilecek olursa, Hazinesinin 22 1/2 milyon elde edeceği tahmin edilebilir. Bu yekûndan 23 . I . 1942 tarihinde tesbit edilen fiyatlarla şeker almağa geçimi müsait olmıyan çocuklu ailelerle, hastalara ve kimsesiz çocuklara parasız veya ucuz fiyatla şeker tevziine hasredilecek olan beş milyon çıkarılırsa, Hazineye 17 1/2 milyon lira kalacak demektir.

İhtiva ettiği umumî esaslar itibariyle kabule sayan görülen lâyhada, aşağıda arzedilen tadilat yapılmıştır:

Lâyihanın birinci ve ikinci maddeleri encümenimizce aynen kabul edilmiştir.

Üçüncü madde ile Hükûmet, pancar fiyatlarına yapılacak zammın mütaakip senelerde artırılmasına lüzum görüldüğü, veya şekerin maliyetinde fevkalâde haller dolayısıyla vâkı olacak tezeyüdü karşılamak zarureti hâsıl olduğu takdirde, birinci maddede yazılı vergi miktarlarını indirmeğe salâhiyet istemekte idi. Bu mesele encümenimizde tetkik edildikten sonra, yukarıki sebeplerden dolayı tahakkuk edecek farkın bütçeye tahsisat olarak konması, ve şeker şirketine tediye edilmesi daha muvafık olacağı kanaatine varılmış, ve madde o şekilde tadil edilmiştir.

Glikozdan alınmakta olan istihlâk vergisine 15 kuruş ilâve edildiğine dair olan lâyihanın dördüncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Lâyihanın beşinci maddesi, şeker fiyatlarına 23 . I . 1942 tarihinde tesbit edilmiş olan fiyatlarla şeker almağa geliri müsait olmayan çocuklu ailelere, hastalara, ve kimsesiz çocuklara, parasız veya ucuz fiyatla şeker tevziini derpiş etmektedir.

İçtimaî adalet bakımından çok yerinde olan bu fikre Encümenimiz esas itibariyle tamamen taraftar olmuştur. Ancak, lâyhada teklif edildiği gibi, şeker zammının her ay tahassül edecek miktarında Sıhhat vekâleti bütçesine tahsisat ilâvesi hem tatbikatta zorlukları mucip olacağı, hem de tahsisi varidat demek olacağından,

bunun daha iyi bir şekle konulması temenni edilmiş, lâyhada da derpişedilen senede 5 milyon liranın Sıhhat vekâleti bütçesine bu maksat için konmasının daha muvafık olacağı kanaatine varılarak madde o şekilde tadil edilmiştir.

Şeker şirketi tarafından 1941 senesi zarfında pancar fiyatına yapılarak çiftçiye dağıtılan (ve yekûnu 1 390 476 lira tutan) kilo başına 10 para zam ile, Meriç köprülerinin tahribi üzerine nakledilemiyen pancar sahiplerine dönüm başına 25 lira olarak ödenen (ve yekûnu 173 576 lira tutan) tazminat bedelini karşılamak üzere, kristal şeker zamlarından bir kısmının şirkete terkedileceğinden bahseden muvakkat birinci madde aynen kabul edilmiştir.

Encümenimiz beşinci maddenin derpiş ettiği beyanname vermiyenlerden veya hilâfı hakikat beyanname verenlerden alınacak beş kat vergi cezasının, umumî hükümlere göre bu gibi ahvalde verilecek cezalara ilâveten verilmesi lâzımgeldiği mütalâasında bulunmuş ve maddeyi öyle bir fıkra ilâvesiyle kabul etmiştir.

Glikozdan alınacak munzam resimden, ve beyannamelerini vermiyenlerle yanlış verenlerden alınacak cezadan bahseden muvakkat üçüncü madde encümenimizce aynen kabul edilmiştir.

Lâyihanın beşinci maddesinin tadili üzerine dördüncü muvakkat madde tayyedilmiştir. 6, 7 ve 8 nci maddeler aynen kabul edilmiştir.

Yukarıda arzedilen tadilatla, havalesi veçhile Maliye encümenine tevdi buyurulmak üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

İk. En. Reisi	Bu M. M.	Kâ.
Giresun	Bilecik	Bilecik
<i>İ. Sabuncu</i>	<i>K. Gülek</i>	<i>K. Gülek</i>
Afyon K.	Ankara	Ankara
<i>H. Erkan</i>	<i>A. Ulus</i>	<i>M. Eriş</i>
Denizli	Diyarbakır	Edirne
<i>Tahir Berkay</i>	<i>V. Necdet Sünkitay</i>	<i>T. Göksel</i>
Erzincan	Eskişehir	Gaziantep
<i>S. Başotaç</i>	<i>Emin Sazak</i>	<i>Nuri Pazarbaşı</i>
İğel	İstanbul	İstanbul
<i>Dr. M. Berker</i>	<i>A. Daver</i>	<i>A. H. Denizmen</i>
İzmir	Kars	Konya
<i>Benal Arıman</i>	<i>K. Arıklı</i>	<i>Kâzım Okay</i>
Niğde		Rize
<i>Dr. R. Ferid Talay</i>		<i>Fuad Sirmen</i>
Sinob		Zonguldak
<i>Y. Kemal Tengirşenk</i>		<i>H. Karabacak</i>

## Maliye encümeni mazbatası

T. B. M. M.  
Maliye encümeni  
Esas No. 1/778  
Karar No. 14

9. IV. 1942

## Yüksek Reisliğe

Şeker ve glikozdan alınan istihlâk vergisinin arttırılması hakkındaki 4041 sayılı kanuna ek olarak Maliye vekilligince hazırlanan ve Başvekilliğin 17 mart tarihli ve 6/1063 numaralı tezeresiyle Büyük Millet Meclisine gönderilen kanun lâyihası, gerekçesi ve İktisat encümeni mazbatasıyla birlikte encümenimize de havale edilmiş olmakla Maliye vekili ve Şeker şirketi mümessili hazır bulundukları halde tetkik olundu.

Lâyihanın gerekçesinden ve ilgililerce verilen izahlardan anlaşıldığı üzere İkinci dünya harbinin tesiriyle Devlet masrafları durmaksızın artarken ve bu masraflara karşılık bulmak lâzımgelirken şeker fabrikalarının istihlâki de türlü sebeplerle memleket istihsaline yetmemekte, yabancı memleketlerden bu fabrikaların alet ve sair ihtiyacını temin kabil olamadığı gibi şeker ithali de aynı sebeplerle güçleşmekte ve nihayet, elde edilen şeker ne kadarsa bunun halka seyyan surette taksimi fikri nazari kalmağa mahkûm bulunmakta olduğundan hem Hazineye gelir bulmak, hem şeker istihlâkını tahdit etmek maksadiyle Hükûmet, Millî korunma kanununun verdiği salâhiyete dayanarak Koordinasyon heyeti kararıyla kristal şekerin kilosuna 45 ve küp şekerin kilosuna 62 kuruş zammederek bu kararı 23. I. 1942 tarihinde tatbika geçmiştir. Kanun lâyihası, bu suretle yapılmış olan zamların kristal şekerle ait olanından 35,38 ve küp şekerle ait olanından 52,38 kuruşun istihlâk resmi olarak alınması, beher kiloya ispat eden zamdan 9,52 kuruşun da - pancar ortalama fiyatının 1,46 kuruştan 2,93 kuruşa çıkarılması üzerine - çiftçiye pancar bedeli olarak verilecek parayı karşılamak suretiyle şeker şirketine terkedilmesi maksadiyle tanzim edilmiştir.

Esasları bakımından Encümenimizce de uygun görülen lâyihanın, İktisat encümeninin değiştirmeleri de dikkate alınarak birinci ve ikinci maddeleri Hükûmetçe teklif olundukları şekilde kabul olunduktan sonra üçüncü madde de Hükûmet tarafından 1942 istihsal senesi

için tesbit edilmiş olan pancar mübayaa fiyatlarının kanun metninde rakamla zikrine tedvin bakımından lüzum görülmiyerek kaldırılması suretiyle bu madde tadil ve glikozun istihlâk vergisine yapılan 15 kuruş zamdan bahsedilen dördüncü madde olduğu gibi kabul edilmiştir. Şeker fiyatının son karar üzerine yükselmesinden dolayı bu fiyatla şeker alamıyacağı tahmin olunan az gelirli ailelere, hastalara ve kimsesiz çocuklara parasız veya ucuz fiyatla şeker verilmesi için Sıhhat ve içtimâî muavenet vekillliği bütesine tahsisat konmasına dair olan beşinci maddeyi Encümenimiz İktisat encümeninin tadil ettiği şekilde değil, Hükûmetin teklif ettiği şekilde kabul etmiş ve bu karara da şeker fiyatlarına vukubulan zamdan hâsıl olacak gelirin şeker fiyatını arttırmağa sebep olmuş olan âmiller tesiriyle - değişiklikler göstereceği, ucuz fiyatla veya parasız verilecek şeker için âzami tahsisat miktarı tesbit edildiği halde asgari miktar için hiç bir ölçü tâyin edilmediği bu gelirden 1/7 sinin bu maksada tahsisi ile de bu noksanın telâfi olunduğu nisbet tâyininin ise «tahsisat varidat» demek olmadığı mülâhazaları saik olmuştur.

Birinci muvakkat madde — Kanun lâyihasının gerekçesinde anlatıldığı gibi 23. I. 1942 tarihinde şeker fiyatlarına yapılmış olan zam 1942 mahsul senesi için pancara tâyin edilmiş olan mübayaa fiyatlarından ileri gelen fazla masraflar gözönünde tutularak tesbit edilmiş ve halbuki bahsedilen masrafların 1941 senesi mahsulüne şümülü olmadığından fiyat artışı tarihinde şeker fabrikaları elinde bulunan stoklardan arttırılan fiyatın tamamı kadar vergi alınması lâzımgelmekte ve buna karşı şeker şirketinin Hükûmet kararıyla Edirne pancar zürraına verdiği tazminatın ve yine Hükûmet kararıyla 1941 senesi pancar mübayaa fiyatına yapılmış olan on para ilâveden dolayı şirketçe yapılmış olan fazla masrafın tutarı olan 1 564 051 liranın yukarıda zikredilen stoklara ait vergi hasıla-

tiyle mahsubu takarrür etmiş olmasından dolayı 23 . I . 1942 tarihinde Şeker şirketi elinde mevcut stoklar tamamen satılıncaya kadar fiyat zammının tam olarak alınacağı ve fakat, şirkete Hükûmetin borcu olan 1 564 051 lira ödeninceye kadar bu parayı karşılayacak miktarda, yani 3 475 700 kilo kristal şekerden zam alınmıyacağını ifade maksadiyle hazırlanmıştır.

Encümenimiz mahsup muamelesinin şekli ne olursa olsun, kanun ancak vergi alınmasını ve Hükûmet borcunun bütçeye tahsisat konulması suretiyle ödeneceğini emredebileceğini dikkate alarak maddeyi ikiye ayırmış ve zam tarihinde şirketin elinde mevcut şekerlerin tamamı satılıncaya kadar zammın tam olarak alınacağını ve hasılatın da işbu kanunun yürürlüğe girdiği aya ait satışların vergisiyle birlikte ödeneceğini birinci muvakkat maddenin, 1 564 051 lira borcun ise Maliye bütçesinde bu husus için açılacak bir fâsla konulacak tahsisattan ödeneceğini ikinci muvakkat maddenin mevzuu halinde yeniden kaleme almıştır. Bu tadil neticesinde üçüncü muvakkat madde olan Hükûmetin ikinci maddesi umumî hatlariyle kabul edilmiş ve ancak bunun ikinci fıkrası sonundaki «beyanname vermedikleri veya mevcutlarını noksan bildirdikleri tebeyyün edenlerden beş kat vergi alınacağına» dair olan kısım Millî korunma kanununun şümülüne giren cezaî bir hükmü ifade ettiği ve bu gibi hallerde açılacak tahkikat ne-

ticesinde zabıt varakaları münderecatı mahkeme kararıyla teyyüt edince, beyanname vermiyen veya mevcutlarını gizlemiş olanlar hakkında ona göre ceza tertip edileceği tabii ve cezanın tekriri ise adalete mugayir bulunduğu cihetle bu gibi beyanname harici veya gizli kalan şekerlerden Hazinesinin zammı almakla iktifa etmesi zaruri görülerek madde ona göre tadil olunmuştur.

Üçüncü muvakkat madde, dördüncü muvakkat madde olarak ve İktisat encümenince kaldırılmış olan dördüncü muvakkat madde ise üçüncü madde hakkında serdettiğimiz mütalâalara binaen Hükûmetin teklifi ve hile beşinci muvakkat madde olarak, altıncı yedinci ve sekizinci maddeler İktisat encümeni tarafından kabul edilmiş oldukları şekilde kabul edilmiş olmakla havalesi mucibince Bütçe encümenine havalesi rica siyle Yüksek Reisliğe takdim kılndı.

Maliye En. Reisi	M. M.	Kâtip
İstanbul	Malatya	Tokad
A. Bayındır	Nasuhi Baydar	Cemal Kovalı
Aydın	Balıkesir	İzmir
A. Menderes	Hacim Çarıklı	K. Dursun
Kayseri	Kırklareli	Kırşehir
Ömer Taşcıoğlu	Hamdi Kuleli	İ. Özkan
Kırşehir	Malatya	Manisa
M. Seyfeli	M. Nedim Zabcı	F. Kurdoğlu
	Rize	
	K. Kamû	

### Bütçe encümeni mazbatası

T. B. M. M.  
Bütçe encümeni  
Mazbata No. 92  
Esas No. 1/778

20 . V . 1942

### Yüksek Reisliğe

Şeker ve glükozdan alınan istihlâk vergisinin arttırılması hakkındaki 4041 numaralı kanuna ek olarak Maliye vekilliğince hazırlanan ve Başvekâletin 6/1063 numaralı ve 17 . III . 1942 tarihli tezkeresiyle Yüksek Meclise sunulan kanun lâyihası İktisat ve Maliye encümenlerinin mazbatalariyle birlikte Encümenimize hava-  
vale buyurulmuş olmakla Maliye vekâleti Varidat umun müdürü hazır olduğu halde tetkik ve

müzakere olundu.

Hükûmetin mucip sebeplerinde izah olunduğu üzere günden güne artmakta olan şeker istihlâkını karşılamaya dahilî istihsalin kâfi gelmemesi ve hariçten şeker celbinin de halihazır vaziyet dolayısıyla zorlaşmış bulunması ve istihlâkın vesikaya tabi tutularak tahdidini de mümkün görülmemesi yüzünden istihlâki tahdit etmek maksadiyle Hükûmet Millî korun-

ma kanuniyle haiz olduğu salâhiyet müsteniden 13 . I . 1942 tarihinden itibaren toz şekerin toptan satış fiyatını 90 ve kesme şekerin toptan satış fiyatını da 110 kuruşa iblâğ etmiştir. Müzakere edilen lâyiha bu zamlardan hâsıl olacak meblâğlardan bir kısmının vergi olarak Hazineye alınmasını istihdaf etmektedir.

İkinci dünya harbinin doğurduğu buhran, Devletin gerek Millî müdafaa masraflarını gerekse diğer âmme hizmetlerine mahsus masraflarını gittikçe mütezayit bir şekilde arttırırken varidat kaynaklarının verimi de azalmakta olduğundan bozulan malî muvazeneyi tekrar tesis etmek ve artan masrafları mümkün olduğu kadar vergi hâsılatıyla karşılayabilmek, için 1940 yılındanberi vasıtasız ve vasıtalı vergilerimize muhtelif miktarlarda zamlar yapılmıştı; bu meyanda şeker ve glikoz istihlâk vergisi de arttırılmıştı. Bu defa tahdit maksadıyla şeker fiyatlarına yapılan zamdan hâsıl olacak paranın bir kısmının da, şeker istihlâk vergisinin arttırılması suretiyle Hazineye alınması, Hükûmetçe malî muvazenemizi düzgün bir halde tutmak hususunda sarfolunan gayretlerin ve ittihaz olunan tedbirlerin yeni bir tecellisi olmak itibariyle encümenimizce memnuniyetle kabule sayan görülmüştür.

Şeker istihlâk vergisinin bu suretle arttırılmasından dolayı hasıl olacak varidat, yapılan hesaplara nazaran yirmi beş milyon lira raddesinde olup bundan yeni fiyatlarla şeker almağa geçimi müsait olmıyan çocuklu ailelere ucuz fiyatla şeker tevziine sarfedilmek üzere Sıhhat ve içtimai muavenet vekâleti bütçesine konulacak beş milyon lira ile şeker maliyetlerinin tezayüdünü karşılamak üzere şirkete bırakılması derpiş olunan miktar tenzil olununca Hazineye takriben on yedi milyon lira raddesinde bir varidat temin edilmiş olacaktır.

Lâyihanın birinci maddesi encümenimizce aynen ve ikinci maddesi de ufak bir ibare tashihile kabul edilmiştir. Üçüncü madde üzerinde cereyan eden müzakere neticesinde İktisat ve Maliye encümenlerinin noktai nazarna iştirak edilmiyerek bu maddenin Hükûmetin teklifi veçhile kabul edilmesi kararlaştırılmıştır. Sebebine gelince; bilindiği üzere şekerden alınan istihlâk vergisi 2785 ve 3101 numaralı kanunlarla şekerin toptan satış fiyatı arasına ithal olun-

muştur. İstihlâk vergisi şekerin satış fiyatıyla maliyet fiyatı arasındaki farkdan alınmakta ve bakiyesi de şirketin temettüünü teşkil etmekte olup senevi tevzi olunacak temettü miktarı sermayeye nazaran % 9 dan fazla olduğu takdirde, fazlası da 2785 numaralı kanunun beşinci maddesi hükmüne göre Hükûmete ait bulunmaktadır. Bu itibarla 1940 ve 1941 yıllarında şeker fiyatlarına yapılan onar kuruş zamdan yedisser kuruşu 8828 ve 4041 numaralı kanunlarla vergi olarak alınmış ve üzer kuruşu da maliyetlerde pancar mübayaa fiyatlarının arttırılması dolayısıyla husule gelen artışı karşılamak üzere şirkete bırakılmıştır.

Bu defa 23 . I . 1942 tarihinde şeker fiyatına yapılan toz şekerde (45) ve kesme şekerde (62) kuruş zamdan (9.62) kuruşu, pancar mübayaa fiyatlarının bir misli arttırılmasını karşılamak üzere şirkete bırakılmış ve bakiyesinin vergi olarak alınacağı lâyihanın birinci maddesinde ifade edilmiştir. Ancak fevkalâde haller dolayısıyla işçilik, nakliye, ambalâj gibi istihsalde satış masrafları artmış olduğu gibi istihsal teşvik için pancar fiyatlarının ilerki senelerde daha fazla arttırılması da mümkün olduğundan, bütün bu sebeplerle şekerin maliyet fiyatı arttığı ve bu artışın şirket tarafından kendi menabiiyle karşılanması mümkün olamayacağı Hükûmetçe yaptırılacak tetkikatla tebeyyün ederse fiyat zammından vergi olarak ayrılan toz şekerde (35,38) ve kesme şekerde (52,38) kuruştan bu artışları karşılayacak bir miktarının daha şirkete bırakılması ve vergi miktarının daha aşağı hadde indirilmesi hususunda Hükûmet bir salâhiyet istemektedir.

Bu suretle karşılanması zaruri görülecek miktar, yalnız bir seneye maksur olmayıp böyle bir zaruretin tahaddüsü halinde, fevkalâde hallerin hitamiyle veya daha evvel maliyetlerde bir te-nezzül husuliyle bu zaruret zail oluncaya kadar ödenecek bir meblâğ teşkil ettiğinden bunun Devlet bütçesinden her sene şeker şirketine ödemesi, yukarıda arzolunan istihlâk vergisi makânizmasına göre encümenimizce yerinde görülmemiş ve işin icabına uygun olan Hükûmet teklifi muvafık bulunmuştur.

Dördüncü madde, Hükûmetin teklifi veçhile kabul edilmiştir.

Cari fiyatlarla şeker almağa geçimi müsait olmıyan çocuklu ailelere, hastalara ve kimsesiz



çocuklara parasına veya ucuz fiyatla şeker dağıtılmasına sarfedilmek üzere Sıhhat ve içtimai muavenet vekâleti bütçesine senevi beş milyon lirayı geçmemek üzere tahsisat konulacağına dair olan lâyiha'nın beşinci maddesi, içtimai yardım bakımından encümenimizce de yerinde görülmekle beraber tatbikatta şahsi takdirlere yol açacak mahiyette olan bu işin arzu edildiği şekilde başarılmasındaki zorluk üzerinde durulmuş ve cereyan eden müzakere neticesinde Hükûmetçe bu hususta çok hassas davranılması ve bu yardımdan istifade ettirilecek olanların tefriki işinin mümkün mertebe şahsi takdirleri ve içtihatları bertaraf edecek salim esaslara raptedilmesi temenniye şayan bulunmuş ve konulacak tahsisatın, vergi tahsilâtıyla ilgilendirilmiyerek doğrudan doğruya Sıhhat ve içtimai muavenet bütçesine vazı ve vergi tahsilâtının da Varidat bütçesine irad kaydı hususundaki İktisat encümeninin mütalâasına Encümenimizce de iştirak edilerek İktisat encümeninin maddesi aynen kabul olunmuştur.

Maddenin müzakeresi sırasında, çok çocuklu ailelere, hususi kanunu mucibince bir defaya mahsus olarak verilmesi lâzım gelen para mükâfatının, tahsisat bulunamaması yüzünden bir kaç senedenberi verilememiş olduğu ve miktarı (1 500 000) liraya balığ olan bu mükâfata karşılık olarak Sıhhat ve içtimai muavenet vekâleti bütçesine bu sene dahi ancak (75 000) lira tahsisat konulabilmiş olduğu ileri sürülerek mahiyeti itibariyle içtimai bir yardımdan ibaret olan ve lâyihadaki maksada da aykırı bulunmayan bu para mükâfatının verilebilmesi ve senelerdenberi yapılamıyan bu yardımın da temini için 1942 malî yılı için Sıhhat ve içtimai muavenet vekâleti bütçesine konulacak olan beş milyon liradan (1 500 000) lirasının bu işe tahsisi âzadan bir zat tarafından teklif ve bu teklife Encümenince de iltihak edilmiş ve Maliye vekili de bu hususa muvafakat etmiş olduğundan, bu

maksadın istihsali için lâyihaya ilâve edilen muvakkat bir madde ile (beşinci muvakkat madde) bu cihet temin olunmuştur.

Lâyiha'nın birinci ve ikinci muvakkat maddeleri hakkında Maliye encümeninin noktai nazarina Encümenimizce de iştirak olunduğundan Hükûmetin birinci muvakkat maddesi yerine Maliye encümeninin birinci muvakkat maddesi aynen kabul edilmiş, 1941 yılı bütçesine tahsisat konulması için zaman ve imkân kalmamış olduğundan Şeker şirketine ödenmesi lâzımgelen (1 564 052) liranın 1942 yılı bütçesinden ödeneceği hakkında bir değişiklikle ikinci muvakkat maddesi de kabul olunmuştur. Kezalik Maliye encümeninin üçüncü muvakkat maddesi aynen kabul olunmuştur.

Glikoz stoklarından alınacak vergi hakkında Hükûmetin üçüncü muvakkat maddesi dördüncü muvakkat madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Altıncı ve sekizinci maddeler Hükûmetin teklifi veçhile, yedinci madde ufak bir kelime tashihi ile kabul edilmiş olmakla Umumî Heyetin tasvibine arz olunmak üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Reis	Reis V.	M. M.
Çorum	Kastamonu	Muğla
İ. Eker	T. Coşkan	H. Kitabcı
Kâtip		
İstanbul	Bolu	Diyarbakır
F. Öymen	Celâl Said Siren	Rüştü Bekit
Elâzığ	Giresun	Gümüşane
M. F. Altay	M. Akkaya	D. Sakarya
İsparta	İstanbul	Kayseri
R. Ünlü	H. Ülkmen	F. Baysal
Kayseri	Kırklareli	Mardin
Suat Hayri Ürgüblü	B. Denker	R. Erten
Ordu	Samsun	Seyhan
H. Yalman	M. Ali Yörüker	S. Çam
Tokad		Yozgad
H. Nazmi Keşmir		A. Sungur

## HÜKÜMETİN TEKLİFİ

*Şeker ve glikozdan alınan istihlâk vergisinin artırılmasına dair olan 4041 numaralı kanuna ek kanun lâyihası*

**MADDE 1.** — 3828 ve 4041 numaralı kanunlarla şekerden alınmakta olan on dört kuruş munzam istihlâk vergisine kilo başına küp şekerde (52.38) ve kristal şekerde (35.38) kuruş zammedilmiştir.

**MADDE 2.** — Hükmetçe yabancı memleketlerden getirilen veya getirtilecek şekerler, ithal mevkillerinde gümrük kapısındaki maliyetleriyle Türkiye şeker fabrikaları Türk anonim şirketine devrolunur. Mezkûr şekerlerin bu maliyetleriyle satış bedelleri arasındaki fark, sözü geçen şirket tarafından Hazineye verilir. İthal mevkillerinden memleket içindeki satış yerleri olan Eskişehir, Uşak ve Turhal fabrikalarıyla İstanbul'a nakledilmeleri lâzımgelen şekerlerin devir maliyet fiyatına ithal mevkillerinden bu mahallere kadar olan nakliye masrafları da ilâve edilir.

**MADDE 3.** — 1942 istihsal senesi için Hükümetçe mmtaka itibariyle 2,5 2,75 ve 3 kuruş olarak tesbit edilmiş olan pancar mubayaa fiyatlarının mütaakıp senelerde arttırılması dolayısıyla veya fevkalâde hallerin icabı olarak şekerin maliyet fiyatında husule gelecek tezayüdün karşılanmasına zaruret bulunduğu yapılacak tetkikatla tebeyyün ettiği takdirde birinci maddede yazılı vergi miktarlarını münasip hadde indirmeğe İcra Vekilleri Heyeti salâhiyetlidir.

**MADDE 4.** — 3101 numaralı kanunla glikozdan alınmakta olan istihlâk vergisine 4041 numaralı kanunun birinci maddesiyle yapılmış olan 5 kuruş zamma kilo başına (15) kuruş ilâve edilmiştir.

**MADDE 5.** — Hükümetçe 23 . I . 1942 tarihinde tesbit edilmiş olan fiyatlarla şeker almağa geçimi müsait olmıyan çocuklu ailelere, hastalara ve kimsesiz çocuklara parasız veya ucuz fiyatla şeker tevziine sarfedilmek üzere Sıhhat ve içtimai muavenet bütçesinde açılacak hususi fasla, işbu kanunun birinci maddesiyle şeker istihlâk vergisine yapılan zamdan her ay tahas-

## İKTİSAT ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

*Şeker ve glikozdan alınan istihlâk vergisinin artırılmasına dair olan 4041 numaralı kanuna ek kanun lâyihası*

**MADDE 1.** — Hükümetin 1 nci maddesi aynen.

**MADDE 2.** — Hükümetin 2 nci maddesi aynen.

**MADDE 3.** — 1942 istihsal senesi için Hükümetçe mmtaka itibariyle 252,75 ve 3 kuruş olarak tesbit edilmiş olan pancar mubayaa fiyatlarının mütaakıp senelerde arttırılmasına lüzum görüldüğü veya fevkalâde hallerin icabı olarak şekerin maliyet fiyatında husule gelecek tezayüdün karşılanmasına zaruret bulunduğu yapılacak tetkikatla tebeyyün ettiği takdirde tebeyyün edecek fark bütçeye tahsisat olarak konulur ve şeker şirketine ödenir.

**MADDE 4.** — Hükümetin 4 ncü maddesi aynen.

**MADDE 5.** — Hükümetçe 23 . I . 1942 tarihinde tesbit edilmiş olan fiyatlarla şeker almağa geçimi müsait olmıyan çocuklu ailelere, hastalara ve kimsesiz çocuklara parasız veya ucuz fiyatla şeker tevziine sarfedilmek üzere Sıhhat ve içtimai muavenet bütçesinde açılacak hususi fasla senede beş milyon lirayı geçmemek üzere tahsisat konulur.

## MALİYE ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

*Şeker ve glikozdan alınan istihlâk vergisinin arttırılmasına dair olan 4041 numaralı kanuna ek kanun lâyihası*

**MADDE 1.** — 3828 ve 4041 numaralı kanunlarla şekerden alınmakta olan on dört kuruş munzam istihlâk vergisine kilo başına küp şekerde (52, 38) ve kristal şekerde (35, 38) kuruş zammedilmiştir.

**MADDE 2.** — Hükûmetce yabancı memleketlerden getirilecek veya getirtilecek şekerler, ithal mevkilerinde gümrük kapısındaki maliyetleriyle Türkiye şeker fabrikaları Türk anonim şirketine devrolunur. Mezkûr şekerlerin bu maliyetleriyle satış bedelleri arasındaki fark, sözü geçen şirket tarafından Hazineye verilir. İthal mevkilerinden memleket içindeki satış yerleri olan Eskişehir, Uşak ve Turhal fabrikalarıyla İstanbul'a nakledilmeleri lâzımgelen şekerlerin devir maliyet fiyatına ithal mevkilerinden bu mahallere kadar olan nakliye masrafları da ilâve edilir.

**MADDE 3.** — 1942 istihsal senesi için Hükûmetce tesbit edilmiş olan pancar mubayaa fiyatlarının mütaakip senelerde arttırılmasına lüzum görüldüğü vev fevkalâde hallerin icabı olarak sekerin maliyet fiyatında husule gelecek tezarüdüin karşılanmasına zaruret bulunduğuyapılacak tetkikatla tebevvin ettiğitakdirde tebevvin edecek fark bütçeye tahsisat olarak konulur ve şirkete ödenir.

**MADDE 4.** — 3101 numaralı kanunla glikozdan alınmakta olan istihlâk vergisine 4041 numaralı kanunun birinci maddesiyle yapılmış olan bes kuruş zamma kilo başına 15 kuruş ilâve edilmiştir.

**MADDE 5.** — Hükûmetce 23 . I . 1942 tarihinde tesbit edilmiş olan fiyatlarla şeker almağa geçimi müsait olmıyan çocuklu ailelere, hastalara ve kimsesiz çocuklara parasız veya ucuz fiyatla şeker tevziine sarfedilmek üzere Sıhhat ve içtimai muavenet bütçesinde açılacak hususi fasla, işbu kanunun birinci maddesiyle şeker istihlâk vergisine yapılan zamdan her ay tahassül

## BÜTÇE ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

*Şeker ve glikozdan alınan istihlâk vergisinin arttırılmasına dair olan 4041 sayılı kanuna ek kanun lâyihası*

**MADDE 1.** — Hükûmetin birinci maddesi aynen.

**MADDE 2.** — Hükûmetce yabancı memleketlerden getirilecek veya getirtilecek şekerler, ithal mevkilerinde gümrük kapısındaki maliyetleriyle Türkiye Şeker fabrikaları Türk anonim şirketine devrolunur. Mezkûr şekerler satıldıkça, bu maliyetlerle satış bedelleri arasındaki fark adı geçen şirket tarafından Hazineye verilir.

İthal mevkilerinden memleket içindeki satış yerleri olan Eskişehir, Uşak ve Turhal fabrikalarıyla İstanbul'a nakledilmeleri lâzımgelen şekerlerin devir maliyet fiyatına ithal mevkilerinden bu mahallere kadar olan nakliye masrafları da ilâve edilir.

**MADDE 3.** — Hükûmetin üçüncü maddesi aynen.

**MADDE 4.** — Hükûmetin dördüncü maddesi aynen.

**MADDE 5.** — İktisat encümeninin beşinci maddesi aynen.

Hü.

İk. E.

sül eden varidatın yedide biri miktarında tahsisat ilâve olunur. Bu tahsisat bir sene için beş milyon lirayı geçemez.

Bu tahsisatın sarf şekli İcra Vekilleri Heyetince tasdik olunacak bir talimatname ile tâyin edilir.

**MUVAKKAT MADDE 1. —** Hükûmetçe şeker fiyatlarının arttırıldığı 23 . I . 1942 tarihinde Türkiye Şeker fabrikaları Türk anonim şirketi elinde mevcut olan şekerlerden, bu şekerler tamamen satılmaya kadar, birinci maddede yazılı zam, küp şeker için (62) ve kristal şeker için (45) kurus olarak alınır. Şu kadar ki, 23 . I . 1942 tarihinden itibaren satılacak olan kristal şekerler (3 475 700) kiloya balığ olunca ya kadar kristal şekerlerden mezkûr zam alınmaz.

Türkiye Şeker fabrikaları Türk anonim şirketi 23 . I . 1942 tarihinden bu kanunun mer'iyete girdiği tarihe kadar satmış olduğu şekerlerden alınması lâzımgelen zammı, bu kanunun mer'iyete girdiği aya ait satışların vergisiyle birlikte öder.

**MUVAKKAT MADDE 2. —** Şeker fiyatlarının arttırıldığı tarihteki mevcutlarını göstermek üzere, ticaretle işigal eden bütün hakikî ve hükmi şahıslarla ticaret maksadiyle neztlerinde şeker bulunduranlardan ve şekerî imal ettikleri maddelerde kullanan hakikî ve hükmi şahıslardan Hükûmetçe alınmış olan beyannameler ve bunların kontrolü neticesinde meydana çıkarılmış olan beyanname harici şekerlere ait zabıt varakaları ile hiç beyanname vermemiş olanlar nezdinde tesbit edilmiş olan şekerlere ait zabıt varakaları veya suretleri maliye dairelerine tevdi olunur.

Maliye dairelerince bu beyannamelerde yazılı şeker miktarları üzerinden kilo başına küp şekerde (62) ve kristal şekerde (45) kurus istihlâk vergisi tahakkuk ettirilerek mükelleflere tebliğ olunur. Beyanname vermeğe mecbur tutulanlardan, elinde şeker olduğu halde beyanname vermedikleri veya mevcutlarını noksan bildirdikleri tebeyyün edenlere beyannamesi verilmemiş olan şekerler için tahakkuk ettirilecek vergiye beş kat zam yapılır.

**MUVAKKAT MADDE 1. —** Hükûmetin birinci maddesi aynen.

**MUVAKKAT MADDE 2. —** Şeker fiyatlarının arttırıldığı tarihteki mevcutlarını göstermek üzere ticaretle işigal eden bütün hakikî ve hükmi şahıslarla ticaret maksadiyle neztlerinde şeker bulunduranlardan ve şekerî imal ettikleri maddelerde kullanan hakikî ve hükmi şahıslardan Hükûmetçe alınmış olan beyannameler ve bunların kontrolü neticesinde meydana çıkarılmış olan beyanname harici şekerlere ait zabıt varakalarıyla hiç beyanname vermemiş olanlar nezdinde tesbit edilmiş olan şekerlere ait zabıt varakaları veya suretleri Maliye dairelerine tevdi olunur.

Maliye dairelerince bu beyannamelerde yazılı şeker miktarları üzerinden kilo başına küp şekerde (62) ve kristal şekerde (45) kurus istihlâk vergisi tahakkuk ettirilerek mükelleflere tebliğ olunur. Beyanname vermeğe mecbur tutulanlardan, elinde şeker olduğu halde beyanname vermedikleri veya mevcutlarını noksan bildirdikleri tebeyyün edenlere, beyannamesi verilmemiş olan şekerler için tahakkuk ettirilecek vergiye beş kat zam yapılır.

Mal. E.

B. E.

eden varidatın yedide biri miktarında tahsisat ilâve olunur.

Bu tahsisat bir sene için beş milyon lirayı geçemez.

Bu tahsisatın sarf şekli İcra.Vekilleri Heyetince tasdik olunacak bir talimatname ile tâyin edilir.

**MUVAKKAT MADDE 1. —** Hükümetçe şeker fiyatlarının arttırıldığı 23 .I .1942 tarihinde Türkiye Şeker fabrikaları Türk anonim şirketi elinde mevcut olan şekerler :

A) Tamamen satılmaya kadar birinci maddede yazılı zam küp şeker için kilo başına 62, kristal şeker için 45 kuruş olarak alınır.

B) Bu kanunun mer'iyete girdiği tarihe kadar satılmış olanlardan alınması lâzımgelen zam kanunun mer'iyete girdiği aya ait satışların vergisiyle birlikte ödenir.

**MUVAKKAT MADDE 2. —** Hükümetçe alınan kararlara tevfikân 1941 malî yılında şirketçe pancar ekicilerine tediye edilmiş olan 1 564 051 lira Maliye bütçesinde bu husus için açılacak bir fasla konulacak tahsisattan ödenir.

**MUVAKKAT MADDE 1. —** Maliye encümeninin muvakkat birinci maddesi aynen.

**MUVAKKAT MADDE 2. —** Hükümetçe alınan kararlara tevfikân 1941 malî yılında şirketçe pancar ekicilerine tediye edilmiş olan (1 564 051) lira 1942 malî yılı Maliye vekâleti bütçesinde açılacak hususi bir fasla tahsisat konarak ödenir.

Hâ.

Mükellefler vermiş oldukları beyannamelerin muhteviyatına ve bu beyannamelere müsteniden tarholunan vergilere itiraz edemezler. Bunlar haricinde kalan hususlara karşı 3692 numaralı kanun hükümleri dairesinde itiraz ve temyiz talebinde bulunabilirler. İtiraz komisyonu kararlarına karşı idare namına yapılacak temyiz talepleri de aynı hükümlere tabidir.

Tahakkuk eden vergi ve zamlar, tahakkuku takip eden aydan itibaren üç ayda ve üç müsavı taksitte alınır. Zamanında ödenmeyen taksitler % 10 zamlı ve Tahsili emval kanununa göre tahsil olunur.

**MUVAKKAT MADDE 3. —** Glikozun alım ve satımıyla işigal edenler ve glikozu imalâtında iptidai veya tâli madde olarak kullanan sını müesseseler (3843 numaralı kanunun 5 nci maddesinde tarif olunan sını müesseseler kastedilmiştir.) Bu kanunun nesredildiği günü takip eden günün akşamına kadar kanunun neşri tarihinde ticarethane, mağaza, depo, ambar, fabrika ve imalâthanelerinde, şube, acenta ve komisyoncuları nezdinde ve sair yerlerde bulunan stokların cins, miktar ve sıkletini ve bulundukları yerleri gösteren bir beyannameyi bağlı oldukları varidat dairesine vermeğe mecburdurlar. Kanunun neşri tarihinde ellerinde yüz kilodan az glikoz mevcut bulunan yukarıda yazılı şahıslar ve müesseseler beyanname vermek mecburiyetine tabi değildirler.

Bu beyannameler varidat dairelerince mükelleflerin evrak ve vesikalariyle tatbik ve tetkik olunarak doğruluğu anlaşıldıktan sonra beyannamelerde yazılı miktarlar üzerinden mükelleflere kilo başına 15 kuruş vergi tarholunur.

Müddeti içinde beyanname vermeyen veya mevcutlarını beyannamelerinde noksan gösterenler namına, beyannamesi verilmeyen veya noksan gösterilen mevaddın varidat dairelerince tesbit edilecek miktarları üzerinden vergi tarholunur ve buna beş kat zam yapılır. Tarholunacak vergilerle ceza zamları mükelleflere tebliğ edilir.

Mükellefler verdikleri beyannamelerin muhteviyatına ve bu beyannamelere müsteniden tarholunan vergilere itiraz edemezler. Bunun haricinde kalan hususlara karşı, 3692 numaralı

İk. E.

Mükellefler vermiş oldukları beyannamelerin muhteviyatına ve bu beyannamelere müsteniden tarholunan vergilere itiraz edemezler. Bunlar haricinde kalan hususlara karşı 3692 numaralı kanun hükümleri dairesinde itiraz ve temyiz talebinde bulunabilirler. İtiraz komisyonu kararlarına karşı idare namına yapılacak temyiz talepleri de aynı hükümlere tabidir.

Tahakkuk eden vergi ve zamlar, tahakkuku takip eden aydan itibaren üç ayda ve üç müsavı taksitte alınır. Zamanında ödenmeyen taksitler % 10 zamlı ve Tahsili emval kanununa göre tahsil olunur. Umumi hükümlere göre verilecek cezalara hâlel gelmez.

**MUVAKKET MADDE 3. —** Hükûmetin muvakkat üçüncü maddesi aynen.

Mal. E.

B. E.

**MUVAKKAT MADDE 3. —** Şeker fiyatlarının arttırıldığı tarihteki mevcutlarını göstermek üzere ticaretle işigal eden bütün hakiki ve hükmi şahıslarla ticaret maksadiyle neztlerinde şeker bulunduranlardan ve şekerini imal ettikleri maddelerde kullanan hakiki ve hükmi şahıslardan Hükümetçe alınmış olan beyannameler ve bunların kontrolü neticesinde meydana çıkarılmış olan beyanname harici şekerlere ait zabıt varakaları ile hiç beyanname vermemiş olanlar nezdinde tesbit edilmiş olan şekerlere ait zabıt varakaları veya suretleri Maliye dairelerine tevdi olunur.

Maliye dairelerince bu beyannamelerde yazılı şeker miktarları üzerinden kilo başına küp şekerde 62 ve kristal şekerde 45 kuruş istihlak vergisi tahakkuk ettirilerek mükelleflere tebliğ olunur.

Mükellefler vermiş oldukları beyannamelerin muhteviyatına ve bu beyannamelere müsteniden tarholunan vergilere itiraz edemezler. Bunlar haricinde kalan hususlara karşı 3692 numaralı kanun hükümleri dairesinde itiraz ve temyiz talebinde bulunabilirler. İtiraz komisyonu kararlarına karşı idare namına yapılacak temyiz talepleri de aynı hükümlere tabidir.

Tahakkuk eden vergiler tahakkuku takibeden aydan itibaren 3 ayda ve üç müsavi taksitte alınır. Zamanında ödenmeyen taksitler % 10 zamlı ve Tahsili emval kanununa göre tahsil olunur.

Hükümetçe beyannamelerin kontrolü neticesinde meydana çıkarılmış olan beyanname ha-

**MUVAKKAT MADDE 3. —** Maliye encümeninin muvakkat üçüncü maddesi aynen.

Hü.

İk. B.

kanun hükümleri dairesinde itiraz ve temyiz talebinde bulunabilirler. İtiraz komisyonu kararlarına karşı idare namına yapılacak temyiz talepleri de aynı hükümler dairesinde cereyan eder.

Tahakkuk eden vergilerle ceza zamları tahakkuku takip eden aydan itibaren üç ayda ve üç müsavi taksitte tahsil olunur. Zamanında ödenmiyen taksitler % 10 zamlı ve Tahsili emval kanununa göre tahsil edilir.

**MUVAKKAT MADDE 4.** — 5 nci madde mücibince Sıhhat ve içtimai muavenet vekâleti bütçesinde açılacak hususi fasla 1941 malî yılı için konulacak tahsisat 800 000 lirayı geçemez.



Mal. E.

B. E.

rici şekerlerle hiç beyanname vermemiş olanlar nezdinde tesbit edilmiş bulunan şekerlere ait zabıt varakaları üzerine yapılan takibat neticesinde zabıt varakaları münderecatı mahkeme kararıyla teyyüt ettiği takdirde bu zabıt varakalarında yazılı şekerler üzerinden de, alâkadarlara yukarıki fıkra hükümleri dairesinde vergi tarh ve tahsil olunur.

**MUVAKKAT MADDE 4. —** Glikozun alım ve satımıyla işgal edenler ve glikozu imalâtında iptidai veya tâli madde olarak kullanan sınai müesseseler (3843 numaralı kanunun beşinci maddesinde tarif olunan sınai müesseseler kastedilmiştir) bu kanunun neşredildiği günü takip eden günün akşamına kadar kanunun neşri tarihinde ticarethane, mağaza, depo, ambar, fabrika ve imalâthanelerinde, şube, acenta ve komisyoncuları nezdinde ve sair yerlerde bulunan stok) ların cins, miktar ve sıkletini ve bulundukları yerleri gösteren bir beyannameyi bağlı oldukları varidat dairesine vermeğe mecburdurlar. Kanunun neşri tarihinde ellerinde 100 kilodan az glikoz mevcut bulunan yukarıda yazılı şahıs ve müesseseler beyanname vermek mecburiyetine tabi değildirler.

Bu beyannameler varidat dairelerince mükelleflerin evrak ve vesikalariyle tatbik ve tetkik olunarak doğruluğu anlaşıldıktan sonra beyannamelerde yazılı miktarlar üzerinden mükelleflere kilo başına on beş kuruş vergi tarh olunur.

Müddeti içinde beyanname vermiyen veya mevcutlarını beyannamelerinde noksan gösterenler namına beyannamesi verilmiyen veya noksak gösterilen mevaddın varidat dairelerince tesbit edilecek miktarları üzerinden vergi tarholunur ve buna beş kat zam yapılır. Tarholunacak vergilerle ceza zamları mükelleflere tebliğ edilir.

Mükellefler verdikleri beyannamelerin muhteviyatına ve bu beyannamelere müsteniden tarholunan vergilere itiraz edemezler. Bunun haricinde kalan hususlara karşı 3692 numaralı kanun hükümleri dairesinde itiraz ve temyiz talebinde bulunabilirler. İtiraz komisyonu karar-

**MUVAKKAT MADDE 4. —** Hükûmetin muvakkat üçüncü maddesi aynen.

Hü.

İk. E.

**MADDE 6.** — 17 . V . 1940 tarihli ve 3828 numaralı kanunun 17 nci maddesi hükmü bu kanun hakkında da caridir.

**MADDE 7.** — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

**MADDE 8.** — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

17 . III . 1942

Bş. V. Ad. V. M. M. V.

*Dr. R. Saydam H. Menemencioğlu*

Da. V. Ha. V. Ma. V.

*Fayık Öztrak Ş. Saracoğlu F. Ağralı*

Mf. V. Na. V. İk. V.

*Yücel A. F. Cebesoy Sırrı Day*

S. İ. M. V. G. İ. V. Zr. V.

*E. Karadeniz Muhlis Erkmen*

Mü. V. Ti. V.

*F. Engin M. Ökmen*

**MADDE 6.** — Hükûmetin 6 ncı maddesi aynen.

**MADDE 7.** — Hükûmetin 7 nci maddesi aynen.

**MADDE 8.** — Hükûmetin 8 nci madde aynen.

Mal. E.

B. E.

larına karşı idare namına yapılacak temyiz talepleri de aynı hükümler dairesinde cereyan eder.

Tahakkuk eden vergilerle ceza zamları tahakkuku takip eden aydan itibaren üç ayda ve üç müsavı taksitte tahsil olunur. Zamanında ödenmeyen taksitler % 10 zamla ve Tahsili emval kanununa göre tahsil edilir.

**MUVAKKAT MADDE 5. —** Beşinci madde mucibince Sıhhat ve içtimai muavenet vekâleti bütçesinde açılacak hususi fasla 1941 malî yılı için konulacak tahsisat 800 000 lirayı geçemez.

**MADDE 6. —** 17. V. 1940 tarihli ve 3828 numaralı kanunun 17 nci maddesi hükmü bu kanun hakkında da caridir.

**MADDE 7. —** Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

**MADDE 8. —** Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

**MUVAKKAT MADDE 5. —** Beşinci madde-deki hususlara sarfolunmak üzere Sıhhat ve içtimai muavenet vekâleti bütçesine konulacak olan tahsisat miktarı 1942 malî yılı için (3 500 000) lirayı tecavüz edemez.

**MADDE 6. —** 17. V. 1940 tarihli ve 3828 sayılı kanunun 17 nci maddesi hükmü bu kanun hakkında da caridir.

**MADDE 7. —** Bu kanun neşri tarihinden itibaren mer'idir.

**MADDE 8. —** Hükûmetin sekizinci maddesi aynen.